

ΕΚ ΤΩΝ ΚΑΤΑΛΟΙΠΩΝ ΤΟΥ Β. ΜΥΣΤΑΚΙΔΟΥ ΤΑ ΥΠ'ΑΡΙΘΜΟΝ 16 ΚΑΙ 17

Ἐκ τῶν καταλοίπων τοῦ Β. Μυστακίδου, ὧν κατάλογον ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ Ἑπετηρίδι τῆς Ἑταιρείας τῶν Βυζαντινῶν Σπουδῶν¹, ἄξια ἰδίας σπουδῆς καὶ μελέτης, ἐκτὸς ἄλλων, εἶναι καὶ τὰ ὑπ' ἀριθμὸν 16 καὶ 17, ἅτινα περιέχουσιν ἐκθεσιν αὐτοῦ πρὸς τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην Γερμανὸν τὸν Ε' ἀποσταλῆσαν αὐτῷ τῇ 15 Φεβρουαρίου 1914. Τὸ πρῶτον τούτων, τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 16, εἶναι γραφομηχανημένον, τὸ δὲ δεύτερον, τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 17, εἶναι πρωτόγραφον, ἐξ οὗ ἐγένετο ἡ γραφομηχανήσις².

Τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 16 χειρόγραφον ἀποτελεῖται ἐκ φύλλων ἡριθμημένων 133 (1—120 + α'—ιγ'). Ἐν τούτῳ ἀναγράφει ὁ Μυστακίδης τὰς ἐρεῦνας καὶ μελέτας αὐτοῦ 1) Ἐν Τυβίγγῃ (φ. 3—83), 2) ἐν Στουτγάρδῃ (φ. 84—98), 3) ἐν Μονάχῳ (φ. 99—120) καὶ 4) ἐν τῷ Ἐπιμέτρῳ τῆς ἐκθέσεως (φ. α'—ιγ') παρέχει ἀντίγραφα ἔργων τινῶν ἀναφερομένων ἐν τῇ ἐκθέσει αὐτοῦ.

Ἐνεκα τῶν στενῶν ὁρίων τοῦ παρόντος τόμου τῆς Ἑταιρείας τῶν Βυζαντινῶν Σπουδῶν ἐκδίδω κατωτέρω τὰς ἐρεῦνας καὶ μελέτας αὐτοῦ μόνον ἐν Μονάχῳ (φ. 99—120), ἐξ ὧν δύνανται οἱ ἀναγνῶσται νὰ λάβωσι γνῶσιν περὶ τῆς ἀξίας καὶ σπουδαιότητος καὶ τοῦ ἔργου τούτου τοῦ Μυστακίδου.

Κ. ΔΥΟΒΟΥΝΙΩΤΗΣ

Ἐκ τῆς πλουσιωτάτης εἰς τε ἔντυπα καὶ χειρόγραφα ἀδελκῆς τε καὶ δημοσίας βιβλιοθήκης τοῦ Μονάχου πολλὰ δύναται τις ὠφελῆθῃναι ἔχων καιρὸν, ἵνα πρὸς μελέτην διαθέσῃ. Ἐν αὐτῇ ἰδιαιτέρως ἔτυχον ἀδελφικῆς μερίμνης τοῦ ἐξόχου κυρίου Leidinger, διευθυντοῦ τῶν χειρογράφων,

¹ Τόμος ΙΕ', σ. 352—404 καὶ ΙΣΤ', σ. 160—210.

² Τόμος ΙΕ', σ. 355—357, ἐνθα ἡ περιγραφή τῶν καταλοίπων τούτων. Ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμὸν 17 καταλοίπῳ ὑπάρχουσι καὶ τινὰ σημειώματα τοῦ Μυστακίδου διαγραφέντα ὑπ' αὐτοῦ ἢ μὴ περιληφθέντα ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμὸν 16 γραφομηχανημένῳ καταλοίπῳ.

ἀκαδημαϊκοῦ, καὶ τοῦ βοηθοῦ αὐτοῦ διδάκτορος κ. Gerhäuser καὶ γενναιοτάτης εἰς ἐργασίαν ἐν τοῖς χειρογράφοις συνδρομῆς διὰ τῆς διαταγῆς, ἣν ἔδωκαν, ἐμοὶ χαρίζομενοι. Ἐπεμελήθη ὅπως ἐξελέγξω τίνα χειρογράφα εἶδεν ἢ ἐμελέτησεν (ἀνέγνω) ὁ Κρούσιος, ἔκ τινων δὲ ἐκκλησιαστικῆς ὕλης, ἵνα ἐκγράψω κεφάλαιά τινα, περὶ ὧν δὲν ἐκτείνομαι νῦν.

Ἐπέτυχον, ἵν' ἀνεύρω ἀνεκδότους ἔτι ἐπιστολάς τοῦ Μητροφάνους τοῦ Κριτοπούλου, Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως, τοῦ Μελάγχθονος, τοῦ Ἰακώβου Διασσωρίνου, κυρίου Δωρίδος, Μιχαὴλ Σοφianoῦ καὶ ἄλλων, ταύτας δὲ κυρίως ἐν τῇ μεγάλῃ συλλογῇ τοῦ Καμεραρίου, τῇ *Collectio Camerariana cod. lat. 10351—10478*, τῇ πολυτόμῳ¹. Τὴν συλλογὴν ταύτην συνίστημι ἰδιαίτατα εἰς τοὺς μέλλοντας, ἵνα γράψωσιν ἱστορίαν ἐν γένει τῶν τῆς Ἀναγεννήσεως χρόνων καὶ τῶν γραμμάτων². Οὐδεμία ὑπάρχει ἐπιστολὴ λατινιστὶ βεβαίως μὴ περιέχουσα λέξεις καὶ φράσεις πολλὰς ἢ ὀλίγας ἢ καὶ σειρὰς ἑλληνιστί. Ἐν βλέμμα εἰς τὰς ἑκατοντάδας τῶν ἐπιστολῶν δεικνύει τὴν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἔνθερον φορὰν τῶν πεπαιδευμένων πρὸς τὰς κλασσικὰς γλώσσας καὶ δὴ τὴν Ἑλληνικὴν Αἰνίγματα, ἐπιγράμματα, ἑλληνιστὶ ἐπιστολαὶ μαρτυροῦσιν ἐμφανέστατα τὴν τῶν πνευμάτων τροπὴν πρὸς τὴν διὰ κλασσικῆς παιδείσεως μόρφωσιν. Ἐν τῇ συλλογῇ ταύτῃ ἀπῆντησα καὶ τὴν ἐπιστολὴν Ἀντωνίου τοῦ Ἐπαρχοῦ πρὸς τὸν Μελάγχθονα χρονολογουμένην ἐξ Ἑνετίας τῇ ζ' ἑλαφιοβολιῶνος αἴμα³ ἐν ὀκτὼ φύλλοις εἰς 4ον³ ἐν Τουρκογραικῇ (σ. 543—545) ἥδη δεδημοσιευμένην, τὴν τοῦ Δεσπότη τῆς Σάμου Ἰακώβου Βασιλικοῦ πρὸς τὸν Μελάγχθονα ἀπὸ Βρουξέλλων τῇ 8 ἀνθεστηριῶνος τοῦ αἴμα⁴ γεγραμμένην καὶ ταύτην γνωστὴν ἐκ τῆς Τουρκογραικῆς (σ. 556)⁴ τὴν ἀπανταχοῦσαν τοῦ πατριάρχου Διονυσίου, τὴν ὑπὲρ τοῦ Καπαδόκου Στεφάνου ἐκδοθεῖσαν μηνὶ μαΐω ἰνδικτ ιβ' καὶ ταύτην ὁμοίως ἐν τῇ Τουρκογραικῇ (σ. 552—553) κατακεχωρισμένην μετὰ λατινικῆς μάλιστα

¹ Joach. Camerarius 1526 Noribergae in Schola Sebalдина (nunc recens instituto) docere coepit 1535 Tubingae factus professor fuit, 1541 Lipsiam migravit. Τὴν σημείωσιν παρέλαβον παρὰ τοῦ Κρούσιου (Turcogr. 552). Ἀπεβίωσε τῇ 17 Ἀπριλίου 1574.

² Ὁ ἐκ τῶν συντακτῶν τοῦ Καταλόγου τῶν Cod. Latinorum Bibliothecae Reg. Monacensis περὶ τῆς συλλογῆς ταύτης ἔγραψεν ἐν Sitzungsber. d. philos. hist. classe τῆς Ἀκαδημείας τοῦ Μονάχου 1873, «über die Handschriftliche Sammlung d. Cammerarii und ihre Schicksale» πραγματείαν, ἣν δὲν ἀνέγνω.

³ Ἐν τῷ αὐτογράφῳ (ὕψος 0,220X0,160 πλ.) προστίθεται εἰς τὴν ἔσω ἐπιγραφὴν ἡ λέξις «τῷ σοφωτάτῳ». Ἡ ἔξωτι ἐπιγραφὴ «Τῷ ἐπικεστῷ κυρίῳ Φιλίππῳ τῷ Μελάγχθονι».

⁴ Ὑψος 0,300X0,200. Ἡ ἔξωτι ἐπιγραφὴ «Τῷ σοφωτάτῳ καὶ εὐσεβεστάτῳ ἀνδρὶ κυρίῳ Φιλίππῳ τῷ Μελάγχθονι, κάμοι σεβασμωτάτῳ».

μεταφράσεως¹. Ἀνελίστων περαιτέρω τὴν πολύτιμον ταύτην συλλογὴν, τὴν λατινικὴν, εὗρον καὶ ἐπιστολὴν τοῦ Μελάγχθονος τῷ Ἰακώβῳ Διασσωρίνῳ κυρίῳ Δωρίδος καὶ τῷ Ἰακώβῳ Βασιλικῷ δεσπότη Σάμου, ἀνδράσι εὐγενίᾳ τε καὶ ἐπιστημῶν ἐμπειρίᾳ καὶ στρατηγικαῖς ἀρεταῖς ἐπιφανεστάτοις². Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐν τρισὶ σελίσιν τῆς κόλλας, κεχρονησμένη τῇ ἑαρινῇ τροπῇ (ὕψος 0,200×0,160)³ ἀνέκδοτος οὕσα κεῖται ἐν ἀντιγράφῳ, τυγχάνει δὲ ἀξία δημοσιεύσεως καὶ δι' ἄλλους μὲν λόγους, ἀλλ' ἰδίως διότι θυμίαμα εὐγνωμοσύνης ἐν αὐτῇ προσάγεται πρὸς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα. Ἐν τῇ Τουρκογραφικῇ δημοσιεύονται δύο ἐπιστολαί, μία τοῦ Διασσωρίνου καὶ ἑτέρα τοῦ Βασιλικοῦ πρὸς τὸν Μελάγχθονα, ὅστις διὰ τοῦ Καμεραρίου διὰ μιᾶς πρὸς ἀμφοτέρους, συγγενεῖς μάλιστα ὄντας, ἀπαντᾷ (σ. 557). Ἡ τῆς ἀνωτέρω ἐπιστολῆς ἐπιγραφὴ δεικνύει τὴν τῶν Ἑλλήνων τούτων ἐν πολλοῖς σπουδαιότητα καὶ τὸν χαρακτήρα.

Τοῦ Μελάγχθονος ἐπιστολὴν ἑτέραν ἀντέγραψα πρὸς τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην Ἰωάσαφ τὸν Μεγαλοπρεπῆ σεσημασμένην ἡμέρᾳ «τῇ ἀπὸ τῆς μετοπωρινῆς ἰσημερίας ἰσ', ἔτει τῆς Χριστογονίας αψνθ'» ἐκ Λειψίας. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐν πρωτογράφῳ γεγραμμένη κατὰ τὸ ἥμισυ τοῦ πλάτους τῆς σελ. (ὕψ. 0,300×0,200) ἐστὶν ἀνέκδοτος, διάφορος δὲ τῆς ἐν

¹ Ἐν ἀντιγράφῳ ἡμίφυλλον δεδιπλωμένον εἰς δύο καὶ τὰς τέσσαρας σελίδας πλήρες ἔχον (ὕψος 0,200×0,160). Ἐφίστημι τὴν προσοχὴν τῶν μελλόντων, ἵνα συμβουλευθῶσι τὴν συλλογὴν. Ἐπὶ τῆς μνηολογίας ἐγὼ ἀναγινώσκω «Ἰουνίῳ», ἐνῶ ἐν τῷ ἐντύπῳ ἔχει «μαῖῳ», ἀλλ' ὅρα ὅτι ἐν τῇ μεταφράσει, ἥτις ἐν τῇ ἀπαρτηρήτῳ, τῇ ἐπομένῃ σελίδι, τετύπωται, φέρεται «mense Junio».

² Διασσωρίνος, ἐνίοτε καὶ Διασσωρίνος, Ῥόδιος, μαθητὴς τοῦ Ἑρμοδώρου τοῦ Ἀητιάρχου, ἀντιγραφεὺς χειρογράφων, ἀλλὰ καὶ ρηφοκίνδυνος, ὡς ὁ ἐξάδελφος αὐτοῦ Βασιλικός, ἐγένετο ἵπαρχος ἐν τῷ στρατεύματι Καρόλου τοῦ Ε' μετασχὼν τῶν ἐπὶ τὴν Γαλλίαν καὶ Ἰταλίαν στρατειῶν τοῦ αὐτοκράτορος τούτου. Ὅρα περὶ αὐτοῦ L e g r a n d, Bibl. Hell. τόμ. 1. N. 133. Χειρόγραφα αὐτοῦ σώζονται ἐν τῇ ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων καὶ ἐν Ἐσκουριαλεῖ. Διὰ τοῦ Βασιλικοῦ ἐγνωρίσθη ἐν Γερμανίᾳ καὶ μετὰ τοῦ Μελάγχθονος. Ἐκ Κίπρου, ὅπου ἐτελεύτησε θάνατον ὀξύν τῇ 17 Αὐγούστου 1562, γράφει καὶ τῷ πατριάρχῃ (Ἑλλ. Φιλ. Σ. λλ. τόμ. ΙΑ', σ. 71—72 καὶ L e g r a n d, αὐτόθι, τόμ. 2, σ. 355) ἐξαιτούμενος τὰς εὐχὰς αὐτοῦ καὶ λέγει ὅτι ὁ ἐν Μολδαβίᾳ ἡγεμὼν, ὁ ἀνέκαθεν Ἡρακλείδης συγγενὴς αὐτῷ ἐστίν. Ἡ ἐν Τουρκογραφικῇ (σ. 556) ἐπιστολὴ τοῦ Διασσωρίνου πρὸς τὸν Μελάγχθονα ἀναδημοσιεύεται παρὰ L e g r a n d, ἐνθ' ἀνωτέρω, σ. 354. Ὁ δὲ Βασιλικός, καὶ αὐτὸς Ἰάκωβος, εὐτυχέστερος ὑπῆρξεν ἐν τῇ ῥηφοκινδύνῳ αὐτοῦ πολιτικῇ. Παιδευμένος καὶ γλωσσομαθής, οὐ μόνον ἡγεμὼν τῆς Σάμου ἐγένετο, ἀλλὰ μετεπύδησε καὶ εἰς τὴν ἡγεμονίαν τῆς Μολδαβίας μετὰ τὸ 1561. Ὅρα L e g r a n d, Deux vies de Jacques Basilicos 1889 καὶ Urechî (Picot) Chronique de Moldavie, σ. 407. Ὅρα καὶ Turcogr. σημ. 248 καὶ ἐπιστολὴν 247 καὶ διόρθωσιν παρὰ L e g r a n d, ἐνθ' ἀνωτέρω, σ. XVIII.

³ Βεβαίως τοῦ αψνθ'.

τῇ Τουρκογραφικῇ (556—557), ἣτις φέρει μόνον ἔτους σημείωσιν οὐχὶ δὲ μηνός¹. Ἐπιγράφεται δὲ ἐν τῇ ᾧα κάτωθι κατὰ κάθετον διεύθυνσιν «Τῷ μακαριωτάτῳ καὶ σεβασμιωτάτῳ κῶ Ἰωάσαφ ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ κῶ μοι αἰδεσιμωτάτῳ».

Οἶονεὶ ταύτης συνέχειαν θεωρητέον τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ἰωακείμ τοῦ Καμεραρίου ἐκ Παβεπέργης πρὸς τὸν Δημήτριον (τὸν νοτάριον τοῦ ῥηγὸς Πογδανίας) χρονολογουμένην «τῇ τῆς θερικῆς τροπῆς (ἡμέρᾳ) ἔτει ἀπὸ Χριστογονίας αῤῥξ'». Ἡ ἐπιστολὴ (0,220×0,160) προσκεκολλημένη εἰς τὴν συλλογὴν τῇ προηγουμένη ἐπιγράφεται «Τῷ τιμωτάτῳ κυρίῳ Δημητρίῳ² ὅπου ποτ' ἂν τύχῃ ἐπιδημῶν», ἐστὶ δὲ χρήσιμος, δότι γινώσκονται διὰ ταύτης λεπτομέρειαι τινες τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου Μελάγχθονος³. Ἀνεῦρον ἐπίσης καὶ ἐπιστολὴν Μιχαὴλ τοῦ Σοφιανοῦ πρὸς τὸν Ἰ. Καμεραρίον ἐκ Παταβίου πυανειῶνος ζ' φθίνοντος αῤῥξ' χρονολογουμένην. Ταύτης ὑποκείμενόν ἐστι συμφωνία περὶ ἐκδόσεως βιβλίων καὶ ἐκλογῆς τυπογραφείων. Ὁ Σοφιανὸς πολλῶν ἀνδρῶν τῆς Ἀναγεννήσεως φίλος γενόμενος ἀπεβίωσε τῷ 1564⁴.

Ἐν τῷ XV τόμῳ τῆς συλλογῆς ταύτης τοῦ Καμεραρίου εὔρον ἐν φύλῳ 176 Μητροφάνους τοῦ Κριτοπούλου, τοῦ ἐκ Βερροίας, σχέδιον ἐπιστο-

¹ Ἐν τῷ α' μέρει τοῦ βιβλίου, οὗ ἡ ἐπιγραφή «Martini Crusii Poematum graecorum libri duo . . . Eiusdem Martini Crusii, Orationum liber unus», ἐδημοσιεύθη πρῶτον ἡ ἐπιστολὴ αὐτῇ πρὸς τὸν πατριάρχην ὡς καὶ ἡ τοῦ Κρουσίου πρὸς τὸν Ραζοῦρον Ἀλέξιον (σ. 117 καὶ ἐξῆς) ἣν ἀντιγράφας ἐπέστειλα τῷ Legrand ἀγνοοῦντι καὶ τὴν ὑπαρξιν αὐτοῦ τοῦ βιβλίου (Bibl. Hell. I, σ. 312 κ. ἐ.). Τὸ βιβλίον τοῦτο σπανιώτατον τετύπεται ἐν Βασιλείᾳ calendis Augusti anno salutis 1566 (παρὰ Brunet 1567) εἰς 4ον, ἀπόκειται δ' ἐν Τυβίγγῃ ὑπ' ἀρ. $\frac{\Delta K3}{1}$ 4ον.

² «Δημήτριος τοῦνομα φίλος φάσκων εἶναι Μυσίου» δηλ. ἐκείνου τοῦ ὁμωνύμου, τοῦ Μυσοῦ, ὅστις ἔγραφε πρὸς τὸν Μελάγχθονα (σ. 263—264 οὐχὶ : 64, ὡς τὸ ἐντυπον παρὰ Turcogr.) καὶ ὅστις κατ' ἐπιστολὴν τοῦ Μελάγχθονος πρὸς τὸν Ἰωάσαφ (Turcogr. 557—559) «τάς (τῶν Λουθηρανῶν) συνάξεις ἐώρακε καὶ τῆς διδασκαλίας ἀκροατῆς ἐγένετο» «Qualis vir Demetrius» ὅρα Turcogr. σ. 264. Ἰδὲ καὶ Β α φ ε ῖ δ ο υ, Ἐκκλ. ἱστορ. Γ, 44 κ. ἐξ.

³ Φίλιππος ὁ Μελάγχθων ἀπεβίωσε τῇ 19 Ἀπριλίου 1560 ἐν Βιττεμβέργῃ. Ἐν σελ. 94 τοῦ Β' μέρους τοῦ ἐν τῇ σημ. 1 προηγουμένης σελίδος μνημονευθέντος συγγράμματος φέρεται ἐπιγράμμα τοῦ Κρουσίου 78 στίχων ἄξιον ἰδίας ἀναγραφῆς. Ἐν δὲ τῇ ᾧα τῆς 98 σελ. «Mortuus est die 19 April 1560 amplius 63 annos natus». Τοῦ ποιήματος τοῦ Κρουσίου ἐπιγραφή «Μαρτίνου Κρουσίου Μελάγχθων αῤῥξ'». Ἐπιτραπήτω μοι ἐκ πολλῶν ἵνα μνημονεύσω, ὅτι ἡ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης Γραμματικὴ τοῦ Μελάγχθονος μέχρι τοῦ 1622 τεσσαράκοντα τετράκις ἐξεδόθη.

⁴ Ὅρα V o g e l - G a r t h a u s e n, Ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 320.

λῆς αὐτογράφου, ἐν ᾧ σβέσματα τινα ἀπαντῶσιν. Ἡ ἐπιστολὴ ἐκ 30 μόνων σειρῶν πλὴν τῶν τῆς προσφωνήσεως καὶ τῆς υπογραφῆς, γράφεται ἐν Νυρεμβέργῃ πρὸς Γρηγόριον Κουέκκιον (τὸν λατρὸν) «ἔτει τῆς τοῦ Θεοῦ πατρὸς καταλλαγῆς αχκστ' Μεταγεινιῶνος ε' ἰσταμένου» ἦτοι τριμνηνον πρὸ τῆς εἰς Τυβίγγην καθόδου αὐτοῦ, ὅπου, ὡς γνωστόν, ἐπὶ δεκάμνηνον διατρύψας καὶ τῶν πανεπιστημιακῶν μαθημάτων ἀκροατὴς γενόμενος¹, ἐσιτίζετο δημοσίᾳ δαπάνῃ, προνοίᾳ γενναίᾳ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βυρτεμβέργης ἐν τῷ τῶν φοιτητῶν συσσίτιῳ², ἔμεινε δὲ παρὰ τῷ ἀσιανολόγῳ καθηγητῇ W. Schickart, ἀληθεῖ πανεπιστήμονι³. Τὴν ἐπιστολὴν παρὰ τὴν ἐνταῦθα οὐχὶ ἐν τῷ ἐπιμέτρῳ διὰ τὸ ἐν αὐτῇ ἐπισυννημμένον ἐπίγραμμα.

«Χάριν καὶ ἔλεος παρὰ τοῦ ἐνὸς τρισυποστάτου καὶ ὁμοουσίου Θεοῦ.

Εἰδῶθαισιν οἱ ὀφείλοντες ἐνέχυρον παρατιθέναι τοῖς δανεισταῖς ὑπὲρ τοῦ δανείου, ἵν' εἴ τι ἀντίξουν αὐτοῖς συμβῇ, ἔχοιεν οἱ δανείσαντες ὅθεν ἀνακτῆσαιντο τὸ καταβληθέν. Εἰ δέ τι κειμήλιον μὴ ἢ τοῖς ὀφειλέταις τοῦ δανείου ἀντάξιον, ὃ ἂν ἐνεχειρᾶσωνται, χειρογράφους βούλονται τὰς ὀφειλὰς ἐμπεδοῦν, δι' ὧν οἱ χρῶνται⁴ τοὺς ὀφείλοντας εἴτε ἀναβαλλομένους τὴν ὀφειλὴν εἴτε καὶ ἀρνούμενους ταύτην (εἰ τῶν κακίστων τυγχάνουσιν ὄντες) ἔχοιεν ἐλέγχειν τε καὶ ἀναγκάζειν πρὸς τὴν ἀπότισιν. Ἐγὼ δέ, ἄνερ περιφανέστατε καὶ ἐξοχώτατε, κύριε Γρηγόριε Κουέκκιε ἐν λατροῖς λαμπρότατε, ἐπειδὴ πλείστης εὐνοίας ἔφθην ἀπολελυκὸς πρὸς τῆς σῆς ἐνδοξότητος, πλείστην τε φροντίδα ὑπὲρ ἐμοῦ ἤδη αὐτὸς κατεβάλου, ὅπως τήν τε ἀποῦσάν μοι ὑγίειαν ἀνακαλέσῃς⁵ καὶ τὴν ἐνοῦσαν διασώσῃς (ταῦτα γὰρ ἔστι περὶ αἷ ἢ φιλάνθρωπος ἡμῶν τέχνη καταγίνεται), ἀντεῦθεν πολλῆς εὐχαριστίας ὀφειλέτης σοι ἐγενόμην, οὔτε ἀποδοῦναι σοι τὸ ὄφλημα οἷός τέ εἰμι (πόθεν γὰρ ξένος καὶ ὁδοιπόρος τυγχάνων;) οὐδὲ κειμήλιον ἔνεστί μοι, ὃ ἂν ἐνχειρίσαιμι εἰς ἀσφάλειαν τοῦ ὀφλήματος⁶

¹ Τῇ 17 ὁβρίου 1626 ἐνεγράφη εἰς τὸ πανεπιστήμιον, ὡς ὁ μακαρίτης δεινὸς σανσκριτιστὴς R. Roth ἐπέστειλε τῷ περὶ Μητροφάνους γράψαντι ἀρχιμανδρίτῃ Α. Δημητριοποῦλῳ. (Ἐν Λειψίᾳ 1870 σ. 24). Πρβλ. Ρ ε ν ι ε ρ η, Μητροφάνης Κριτοπούλος, Ἀθήναι, 1893, σ. 74.

² Ὅρα τί τὸ συσσίτιον τοῦτο, τὸ Collegium illustre, ἐν ᾧ μετὰ πρὶγκήπων καὶ εὐπατριδῶν ἀνεστρέφετο ὁ ἡμέτερος ἐν Ρ ε ν ι ε ρ η, σ. 78.

³ Allgem. Deutsche Biographie ἐν λ. Ὁ Schickart ἐκδοὺς ἐν Τυβίγγῃ τῷ 1628 Tarih. h. e. Series Regum Persiae εἰς 4ον πολλὴν ἐκαρπώθη βοήθειαν ἐκ τῆς μετὰ τοῦ Κριτοπούλου καθημερινῆς συναναστροφῆς, σ. 80.

⁴ «Εἴτε» διεσβεσμένον.

⁵ Ἠγεῖται τοῦ ἀνακαλέσῃς ἢ σβεσθεῖσα λέξις διασώσῃς.

⁶ «Τουτὶ δὲ τῷ» διαγεγραμμένον.

τουτωῖ δὲ τῷ χειρογράφῳ πασιδὴλον ποιοῦμαι πλείστας χάριτας ὀφείλιν σοι, ἃς ἀρνήσασθαί με οὐποτ' ἂν ἐάσῃ, ἀλλὰ κἂν ἡ ὑπέρθεις τῆς ἀποτίσεως μακροτέρα τοῦ δέοντος γένηται, τοῦθ' ὅπερ τις δεινὸς καὶ ἀδέκαστος δικαστὴς βιάσεται με πρὸς ἀνταπόδοσιν.

Ἵνα δὲ αὐτὸς τὴν ἐμὴν πρὸς σὲ εὐνοίαν ἱδῇς ἀκίβδηλον οὖσαν καὶ ἔξω πάσης σκηνῆς καὶ φαινάκης (sic) τουτὶ το ἔπος τὸ σμικρὸν καὶ εὐτελέες, ὅπερ εἰς τὴν ἐκδοθησομένην σοι, ὁσονούπω, ἀνατομικὴν βίβλον¹, ἀρκούντως οἶμαι, τοῦτο παραστήσει, ᾧ τεκμηρίῳ χρώμενος τοῦ ἐς αἰὶ ἀγαπᾶν με μὴ λήξῃς.

Ἐρρωμένως μοι διαβίῳ καθ' ἐκάτερον τὸν ἄνθρωπον ἐν Κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ, τῷ ἐνὶ τῆς ὑπεραγίας Τριάδος, τῷ θεανθρώπῳ καὶ μόνῳ Σωτῆρι ἡμῶν.

Ἐν Νωρμβέργῃ. Ἔτει τῆς τοῦ Θεοῦ πατρὸς καταλλαγῆς αἴκιστ' Μεταγεινιῶνος ε' ἵσταμένου².

τῆς ἐξοχότητος ὅλος, ὥς οἶδας.

Μητροφάνης ἱερομόναχος ὁ Κριτόπουλος, ὁ ἐκ Βερροίας τῆς Μακεδονίας³.

Τὸ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἐπίγραμμα (ἔπος) ἔχει ὥς ἐξῆς (φ 177a) :

«Εἰς τὸν πολυμαθέστατον καὶ ἐνδοξότατον κύριον Γρηγόριον τὸν Κουέκκιον, διδάσκαλον τῆς ἱατρικῆς τέχνης περιφανέστατον, ἐμόν τε φίλον καὶ σπουδαστὴν⁴ φιλανθρωπότατον.

Κρυπτάδια φθιμένου καὶ νεκροῦ σώματος εἰ σὺ εἰδέμεναι βούλει, τήνδε λάβε γλυκερὴν καὶ νεοτευχῇ, ᾧ φίλε, βίβλον, τὴν σοφίης καὶ τέχνης ἐργοπόνου ἔμπλεον, ἣ σε τάδε ἀτρεκέως καταδείξει ἥκιστ' εἰς χρόνον ἄδρὸν ἀλλ' εἰς μῆκος ὁδοῦ ἀτραποῦ οὐ δολιχῆς.

Γρηγόριος δὲ πατὴρ ὁ Κουέκκιος ἔπλετο τῆς δεῖξις πολλῶν φέρτατος ἢ δ' ἀγαθός.

Τοῦδ' ἦτοι κλέος ἐστὶν ὅσον τ' ἐπισκίδναται ἡὼς οὐ πᾶσ' αἰ ἀρεταὶ τοῖς μετόπισθι σαφεῖς.

¹ «Βίβλον» διεσβεσμένον, ἀλλὰ πάλιν γεγραμμένη ἡ λέξις βίβλον ἐν συνεχείᾳ τοῦ λόγου.

² Φθίνοντος, ὅπερ ἐσβεσμένον προηγείται τῆς λέξεως ἵσταμένου.

³ Μητροφάνης βραχυγραφία Μης καλλιγραφικώτατα καὶ ἡ λέξις ἱερομόναχος διὰ μονοκονδυλίας.

⁴ Μεταξὺ τῶν δύο τούτων λέξεων εὔρηται διεσβεσμένη συλλαβὴ λέξεως «εἰλ» (ικρινῇ ;)

Αὐτός σοι ὁστᾶ λευκὰ καὶ σπλῆγὰ τε αἵματόεν τε
ἦπαρ δηλώσει, πάντα τ' ἀσαφέα¹.

Μητροφάνης ἱερομόναχος ὁ Κριτόπουλος, ὁ ἐκ Βερροίας τῆς Μακεδονίας².

Ἐν τῇ 4 σελίδι τοῦ φύλλου τῆς ἐπιστολῆς τῇ 177β ἔξωθι εὗρηται ἡ ἐπιγραφὴ:

«Ἀνδρὶ πολυμαθεστάτῳ, σοφωτάτῳ τε καὶ ἐνδοξοτάτῳ, κυρίῳ Γρηγορίῳ τῷ Κουεκκίῳ διδασκάλῳ τῆς ἱατρικῆς τέχνης περιφανεστάτῳ, ἐμῷ τε φίλῳ καὶ σπουδαστῇ φιλανθρωποτάτῳ».

Περὶ τῆς ἀνωτέρω ἐπιστολῆς οὐδεὶς τῶν τριῶν λογιωτάτων ἀνδρῶν, τῶν περὶ τοῦ Κριτοπούλου γραψάντων, λόγον ποιεῖται, οὔτε ὁ ἀρχιμ. Δημητριάδης, οὔτε ὁ Γ. Μαζαράκης, οὔτε ὁ Μ. Ρενιέρης³.

Ἐπιστέλλεται τῷ Γρηγορίῳ Κουεκκίῳ (Cueccius), υἱῷ Γεωργίου τοῦ Κουεκκίου, καθηγητοῦ τῆς ἡθικῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς Ἑλλάδος φωνῆς ἐν Ἀλτόρφῃ⁴, παρ' ᾧ ὁ Κριτόπουλος καὶ διέμενεν ὅτ' ἐσπουδαζεν ἐν τῷ αὐτόθι πανεπιστημίῳ, τῷ νεοπαγεῖ, ὑπότροφος ὢν τῆς εὐγενεστάτης Γερουσίας, τῆς πλησίον Νυρεμβέργης⁵.

Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς δείκνυται ἡ τοῦ Κριτοπούλου εὐγνωμοσύνη πρὸς τὸν ἱατρὸν «τὸν τὴν ἀποῦσαν ὑγιεῖαν αὐτοῦ ἀνακαλέσαντα καὶ τὴν ἐνοῦσαν διασώσαντα», τὸν καὶ ἐν τῇ Φιλοθέῃ ὑπογράφοντα (σ. 173). Οὐχὶ ὀρθή ἐστιν ἡ ἀνάγνωσις τοῦ σεβαστοῦ Ρενιέρη Lueccius ἀντὶ τοῦ Queccius συγχυθέντος ἐυκολώτατα τοῦ Q ὡς L⁶.

ἵνα μὴ ἐπανέρχωμαι εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ Κριτοπούλου, ἐπισημειοῦμαι ὅτι ἀμέσως ἔπεται καὶ ἄλλη ἐπιστολὴ ἐν ἄλλῳ φύλλῳ. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἡμῖν ἔμεινε κεκολωμένη, διότι ἀπεκόπη τὸ ἐκ τῆς διπλώσεως κάτω μέρος τοῦ φύλλου, κατ' ἀκολουθίαν δὲν γνωρίζομεν τίνι ἀναφέρεται, τίνι χρόνῳ γρά-

¹ Τὰ κυριοῦς στοιχείους ἐξ ἐμῆς διορθώσεως. Σημειωτέον δὲ ὅτι μετὰ τὴν ἐπιγραφὴν ἀμέσως ἐν τῇ σελίδι ὑπάρχουσιν αἱ τέσσαρες λέξεις «κρυπτάδια φθιμένου καὶ νεκροῦ» διὰ γραμμῆς ἀπλῆς διαγεγραμμένα καὶ εἴτα τὸ ἐπίγραμμα.

² Ἡ ὑπογραφή ὁλόγραφος.

³ Λειψία 1870. Καίροφ 1884. Ἀθήνησιν 1873.

⁴ Ὁ Κουεκκίος (Γεώργιος) μετέφρασεν εἰς τὴν τῶν Λατίνων γλῶσσαν τὸν δημοσίᾳ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ ἀπαγγεληθέντα ἑλληνιστὶ πανηγυρικὸν λόγον ὑπὸ τοῦ Κριτοπούλου (25 Δεκεμβρίου 1625), τὸν ἐν Ἀλτδορφίᾳ δημοσιευθέντα ἀμέσως ἐν τῷ πανεπιστημιακῷ τυπογραφεῖῳ 1626 εἰς 4ον. Ἀντίτυπον τοῦ σπανιωτάτου τούτου βιβλίου ἠτύχησα ἔν' ἀγοράσῃ.

⁵ Ὅρα Δ η μ η τ ρ α κ ο π ο ὕ λ ο υ, Δοκίμιον περὶ Μ. σ. 17 καὶ Ρ εν ι έ ρ η, «Μητροφάνης ὁ Κριτόπουλος ἐν Γερμανίᾳ», σ. 73 καὶ ἐξῆς σ. 83 διὰ τὰς ἐν Τυβίγγῃ περιποιήσεις καὶ τιμὰς.

⁶ Ρ εν ι έ ρ η, σ. 65 καὶ 67.

φεται, τοῦ σωζομένου φύλλου 178β τῆς ὀπισθίας σελίδος ἀγράφου μενάντος¹.

Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης σώζονται μόνον δέκα πέντε σειραὶ πλὴν τῆς προσφωνήσεως, ἔχουσι δὲ ὡς ἑξῆς :

«Χάριν καὶ ἔλεος παρὰ τοῦ ἐνὸς καὶ τρισυποστάτου καὶ ὁμοουσίου Θεοῦ.

Οὐδεμία τῶν εἰς Νυρεμβέργην ἐλεύσεων οὕτως ἀηδὴς μου ὑπῆρξεν ὥς ἡ ἐσχάτη αὕτη, ἐπεὶ οὐκ ἐγένετό μοι ἄλλης καὶ καταθυμίας τῆς σῆς συναναστροφῆς καὶ γλυκυτάτης συλλαλιᾶς ἀπολαῦσαι, ἐξ ἧς ὥσπερ τὸ κέρδος διπλοῦν (τό γε εἰς μάθησιν ἦκον καὶ εἰς ἡθῶν κοσμιότητα) οὕτω καὶ ἡ ἀπὸ τούτων ἡδονὴ διπλῇ μοι προσγίνεται, τσαύτη δὲ καὶ ἡ ζημία ἀποτυγχάνοντι τῆς ἐφέσεως.

Ἐπανῆκον οὖν Ἀλτορφίαζε ἀθυμῶν ἐπὶ τούτῳ καὶ ἀσχάλλων ὥς μηκέτι τῆς ἀθυμίας γαληνιὰν δυναμένης. Ἐπὶ σοὶ δὲ κεῖται, ᾧ ἡ πειθὼ ἐπικάθηται καθάπερ μάλιστα τοῖς ἑρασμοῖς ἀνθεσι τὸ νέφος τῆς ἀθυμίας διασκεδάσαι διὰ μελιρρῦτων πρὸς με γραμμάτων, ἀναπληροῦντων μοι ὥσπερ τὴν ζημίαν, ὅπερ ὅτι ποιήσεις οὐκ ἀμφιβάλλω καὶ συντόμως μέντοι· οὐ γὰρ ἀνέξῃ παρορῶν με τῇ ἀθυμίᾳ καταβαπτίζεσθαι. Ἐμοὶ γὰρ εἰ καὶ ἐλπίς τοῦ μετ' ὀλίγον σε ὄψεσθαι καὶ τῆς ἐνούσης σοι σοφίας κατατρυφῆσαι, χρηστὰς ὑποτείνω μοι ἐλπίδας, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ διαστήματι οὐκ ἀπέχομαι εἰ μὴ καὶ διὰ γραμμάτων καρποῦσθαι². Εἴεν. Ὁ νύμφιος παρ' ἡμῖν ἐστιν, ὃν εἴ γε ἀναμνήσεις περὶ οὗ καὶ ἄλλοτε ἔφθην σοι εἰπὼν τὰ μέγιστα . . . ».

Πρὶν ἢ καταθέσω τὸν κάλαμον περαίνων τὴν ἑκθεσιν ταύτην θεωρῶ ἀπαραίτητον, ἵνα ὑπομνήσω τοῖς περὶ τὸν σοφώτατον καὶ ὁμολογητὴν πατριάρχην Κύριλλον, λέγω τὸν Λούκαριν, ἀσχολουμένους καὶ περὶ τὰ κατ' αὐτόν, ὅτι ἐν τῷ Δ' καὶ τῷ Θ' τόμῳ τοῦ πολυτίμου κώδικος τοῦ Καμεραρίου (Collectio 4 et 9) ὑπάρχουσι πρωτότυποι αὐτόγραφοι ἐπιστολαὶ αὐτοῦ λατινιστί τε καὶ ἰταλίστι πέντε. Ἡ μελέτη τῶν ἐπιστολῶν τούτων, ὧν τινὲς εἰσι καὶ συνθηματικαὶ δι' ἀριθμῶν ἐν τῇ συναφείᾳ τοῦ λόγου πεποικιλμέναι διὰ τὰ κύρια ὀνόματα προαπαιτεῖ γνώσεις βαθυτέρας τῆς πατριαρχικῆς ἱστορίας τοῦ μεγάλου τούτου πατριάρχου καὶ τῆς βιβλιογραφικῆς, διὰ τὴν σύγχρονον αὐτοῦ ἱστορίαν κινήσεως, ἀρχαιοτέρας τε καὶ νεωτέρας, χρησιμωτάτης διὰ τὴν πατριαρχικὴν ταύτην μονογραφίαν, ἅμα δὲ τῶν δημοσιευθέντων τε καὶ ἀνεκδότων ἑγγράφων. Ὁ Legrand³

¹ Ἐπέδειξα τῷ κ. Leidinger τὸ μέρος ἵνα σημειωθῇ προσηκόντως.

² Ἀνωθεν «ὦμαι» (sic).

³ L e g r a n d, Bibl. Hellen. IV, 161 καὶ ἑξῆς.

πληροῖ τὸν τέταρτον τόμον τῆς δευτέρας σειρᾶς τῆς ἑλλ. Βιβλιογραφίας αὐτοῦ σχεδὸν ὅλον διὰ θαυμασίας συλλογῆς περὶ Λουκάρεως σημειωμάτων καὶ ἐγγράφων, προλογίζων δὲ λέγει, ὅτι παρὰ λογίῳ τινί, οὗ δὲν ἀναφέρει τὸ ὄνομα, εὔρε καὶ συνεβουλεύθη σειρὰν ὑπερεκατὸν αὐτογράφων τοῦ μάρτυρος πατριάρχου ἐπιστολῶν ἰταλιστὶ τὸ πλεῖστον γεγραμμένων καὶ τινων λατινιστὶ μιᾷ δὲ μόνον ἑλληνιστί, ἀλλὰ χρῆσιν αὐτῶν δὲν ἐποιήσατο.

Τὰ κατὰ τὴν πολυτάραχον πατριαρχικὴν αὐτοῦ ἱστορίαν ἀπεκδεχόμενος παρὰ τοῦ χρονογράφου τῆς μ. Ἐκκλησίας καὶ φίλου κ. Μ. Γεδεών, τοῦ προαγγείλαντος τοῦτο δημοσίᾳ ¹, ὑποβάλλω ἐνταῦθα τὰς ἐπιγραφὰς αὐτῶν καὶ τὰς χρονολογίας πρὸς βοήθειαν τοῖς μελετῶσιν.

Ἡ *πρώτη* ἔξωθι ἐπιγράφεται.

«Doctissimo ac humanissimo viro Domino Ioanni Wytembogart, ministro verbi divini in aula potentissimi Principis Mauritii, Domino ac fratri in Christo colendissimo.

Χρονολογεῖται δὲ Data Constantinopoli 1612, 30 Maii D. Vestrae frater ac servus in Christo Cyrillus Lucari Patriarcha Alexandriae.

Ἡ *δευτέρα* λατινιστὶ καὶ αὐτὴ ἀπευθύνεται Doctme ac Rme vir, Domine Feste Homm frater in Chro observantisse . . . salutem.

Χρονολογεῖται Datae Constli 3 Novembris stylo veteri 1627 in Chro frater.

Cyrillus Patriarcha Constantinopolitanus.

Ἡ *τρίτη* ἰταλιστί, ἥς καὶ φωτογραφικὸν ἀντίγραφον ἐκράτησα, διότι τῶν πολλῶν ἀριθμῶν ἡ ἐξήγησις εὐθύς ἐπ' αὐτῶν ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ λαβόντος αὐτήν.

Χρονολογεῖται in Rhodo alli $\frac{16}{26}$ Luglio 1635 di V. Ecce Illa Humilisso et affmo servitore. Cyrillo Patriarcha ².

Ἡ *τετάρτη* ἰταλιστὶ καὶ αὕτη χρονολογεῖται di Rhodis 14 Maijo, stylo veterio 1636. Ἐν τῇ τετάρτῃ σελίδι, τῇ ἀγράφῳ, φέρεται ἡ διεύθυνσις Illmo Sr. Ambasciatore di Fiandra ³.

Ἡ *πέμπτη* ἰταλιστὶ καὶ αὕτη χρονολογεῖται 23 Marti stylo veterio. Ἀναφέρεται All illustrissimo Ambasciatore di Fiandra ⁴.

¹ Π. Πίνακες 563 ἐν ὑποσημειώσει.

² Πρβλ. τῆς αὐτῆς ἡμερομ. καὶ χρονολογίας ἐκ Ρόδου πρὸς τὸν Λεγῆρον (Leger) ἰταλιστὶ ἐν L e g a n d, B. H. IV, σ. 485—86.

³ Ὑπὸ τοῦτο δι' ἄλλης χειρὸς di Rodo A (;) 18 Maij 1636.

⁴ Ἄνευ ὑποδείξεως μέρους καὶ ἔτους (s.l.n.d) Ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ ὁ πατριάρχης διαβιβάζει χαιρετισμούς καὶ τῇ πρεσβείᾳ «Madama . . . saluto . . . la magnifica signora Leonora».

Τοῖς ἀρμοδιωτέροις ἀφήμι, ἵνα ἐκ τῶν χρονολογιῶν τούτων, ἐφ' οἷς δύνανται ἵνα στηριχθῶσι, πορισθῶσι συμπεράσματα, εἰς ἃ τό γε νῦν ἐγὼ ἀδυνατῶ.

Καταλήγων ὑποσημειοῦμαι ὅτι ἐν τῷ ἐθνικῷ Βαυαρικῷ Μουσείῳ (Bayer National Museum), τῷ ἐν τῷ Μονάχῳ, ἐν τῇ ὑπ' ἀρ. 4 αἰθούσῃ, ἐν ἣ ὑπάρχουσι καὶ εἰκόνες τῶν τελευταίων Βυζαντινῶν χρόνων, τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν ἑλληνικῶν καὶ ρωσικῶν (ΙΔ'—ΙΘ' αἰῶνος) ἐκτεθεμέναι πρὸς παραβολὴν ἄλλων ἐργασιῶν συγχρόνων τῆς Δύσεως, ἀπλήρητα καὶ εἰκόνα μεγάλῃν τοῦ ἁγίου Γεωργίου λαμπρᾶς ἐργασίας, ἀρχαίας κατ' ἐμέ. Ἡ εἰκὼν αὕτη, ἥς φωτογραφικὸν ἀποτύπωμα, ἰδέαν τινὰ παρεχόμενον, συνυποβάλλω, προέρχεται ἐκ τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ (Patriarchalische Kirche) ὡς καὶ ἐπ' αὐτῆς σημειοῦται κατὰ τὸν J. Mordtmann, ὅστις ἐπέστησε τὴν προσοχήν μου δι' ἐπιστολῆς, προέρχεται (angeblich aus d. Pammakaristos) ἀπὸ τοῦ ναοῦ τῆς Παμμακαρίστου. Ἀδαῆς ὢν τῆς ἀγιογραφίας οὐδὲν δύναιμι ἵνα βεβαιώσω, ἀλλὰ δὲν ἐπιτρέπεται μοι ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τοῦ ὀνόματος τῆς εἰκόνης καὶ τοῦ νῦν ναοῦ, τοῦ ἀπὸ τριακοσίων ἐτῶν πατριαρχικοῦ, ἵν' ἀναγὰγω ταύτην εἰς τὴν περιουσίαν τοῦ ναοῦ τούτου. Δυποῦμαι σφόδρα ὅτι μὴ δυνηθεῖς ἔτι ἵν' ἀνεύρω ἐν τοῖς χαρτίοις μου τὴν τε περιγραφήν αὐτῆς καὶ τὰς ἐκ τῶν ἀρχείων τοῦ Μουσείου εἰλημμένας περὶ τῆς εἰκόνης σημειώσεις, ἃς ἅμα τῇ αἰτήσῃ μου ἡγαθύνθησαν οἱ σεβαστοὶ διευθύνται τοῦ ἐκλάμπρου τούτου ἰδρυμάτος, ἵνα μοὶ παράσχωσιν ἐπισήμως, περιορίζομαι λέγων μόνον ὅτι αὕτη ὑπὸ τοῦ κατὰ καιρὸν πατριάρχου ἐδόθη τῷ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὸ πατριαρχεῖον ἐπισκεψαμένῳ πρίγκιπιν Max von Bayern, ἀδελφῷ τοῦ πρώτου βασιλέως τῶν Ἑλλήνων, μακαρίτου Ὁθωνος, ζητήσαντι αὐτὴν (1833) ¹. Ἡ εἰκὼν παρίστησι τὸν ἅγιον περιβεβλημένον κόκκινον μανδύαν καὶ κρατοῦντα διὰ τῆς δεξιᾶς ὑψωμένης τὸν σταυρόν, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς πρὸς τὰ κάτω ξίφος, καθ' ὅλα δὲ τὰ μέρη αὐτῆς ἔχει ὁμοιόμορφα ἐν ὄλῳ 76 στάσιμα, ἐν οἷς διαζωγραφοῦνται τὰ τρόπαια ². Αὕτη νομίζω, Παναγιώτατε Δέσποτα, ὅτι ἔπρεπεν ἵνα σημειωθῇ κατακλείς τῆς ἐκθέσεως ταύτης, ἣν ἔχω τὴν μεγάλην τιμὴν ὑπογράφων ἵνα καταθέσω ταῖς Παναγιωτάταις Ὑμῶν, Παναγιώτατε, χερσὶ διὰ τὰ περαιτέρω.

¹ Ὑποβάλλω συνάμα τῆς ἁγίας εἰκόνης φωτογραφίαν ἐκ τοῦ πρωτοτύπου ληφθεῖσαν, ἥμα δὲ καὶ τίθημι τῆς εἰκόνης τὴν ὑαλίνην πλάκα διὰ τὸ Σκευοφυλάκιον.

² 13+13+6+6
13+13+6+6 στάσιμα.

Περὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου σήμερον ἔχομεν ἔκδοσιν τοῦ λήξαντος ἔτους (1913) ὑπὸ τοῦ A u f h a u s e r «Miracula S. Georgii» ἐν Λειψίᾳ παρὰ Teubner.

Κύριος ὁ Θεὸς διατηροίη τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα εἰς μακρότητα ἡμερῶν ἐν εὐεξίᾳ κατ' ἄμφω πρὸς καλὸν τῆς στρατευομένης ἑκκλησίας.

Κατασπαζόμενος τὴν χαριτόβρυτον Αὐτῆς δεξιὰν νικώτατα

Εἰμὶ ταπεινότατος καὶ εὐπειθέστατος θεράπων

B. A. Μυστακίδης

Ἐν Φαναρίῳ τῇ 15 Φεβρουαρίου 1914.